

تحولات جمعیتی و آینده بازار کار ایران

در سال‌های آینده، بازار کار ایران دستخوش تغییرات بزرگی خواهد شد.

در سال‌های آینده، بازار کار ایران دستخوش تغییرات بزرگی خواهد شد. با افزایش تولید و رشد اقتصادی، نیاز به نیروی کار بیشتر احساس می‌شود. اما آیا جمعیت کشور پاسخگوی این نیاز خواهد بود؟ نتایج یک پژوهش جدید نشان می‌دهد که برخلاف روند گذشته، ممکن است در دهه‌های آینده نه تنها مشکلی بیکاری کاهش یابد، بلکه حتی کمبود نیروی کار به یک چالش تبدیل شود. به گزارش ایسنا، اقتصاد ایران در حال تغییر است و این تغییرات به طور مستقیم بر بازار کار اثر می‌گذارند. در ۵۰ سال اخیر، بازار کار ایران همواره با چالش بیکاری روبه‌رو بوده است. برای مثال، در سال ۱۴۰۰، جمعیت فعال کشور حدود ۲۶ میلیون نفر بوده که از این تعداد، ۲۳.۵ میلیون نفر شاغل و ۲.۳ میلیون نفر بیکار بوده‌اند. این ارقام نشان‌دهنده نرخ بیکاری حدوداً ۹ درصدی در آن سال است؛ اما آینده چگونه خواهد بود؟ پیش‌بینی‌ها نشان می‌دهند که ترکیب جمعیتی ایران در حال تغییر است و این تغییر ممکن است باعث دگرگونی‌های چشمگیری در بازار کار شود.

یکی از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر اشتغال، رشد جمعیت و ترکیب سنی آن است. در حال حاضر، بخش عمده‌ای از نیروی کار ایران را نسل جوان تشکیل می‌دهد، اما در آینده، نرخ رشد جمعیت کاهش می‌یابد و ترکیب سنی جامعه تغییر خواهد کرد. به همین دلیل، یکی از پرسش‌های کلیدی این است که آیا عرضه نیروی کار، یعنی تعداد افراد آماده به کار، در آینده پاسخگوی نیازهای بازار خواهد بود؟ بررسی این موضوع از اهمیت زیادی برخوردار است، زیرا هرگونه عدم تعادل میان عرضه و تقاضای نیروی کار می‌تواند تأثیرات عمیقی بر اقتصاد کشور داشته باشد.

در همین راستا، گروهی از پژوهشگران دانشگاه آزاد اسلامی، واحد فیروزکوه، به سرپرستی صالح قویدل، تحقیقی را درباره تغییرات عرضه و تقاضای نیروی کار در ایران تا سال ۱۴۳۰ انجام داده‌اند. در این پژوهش، تلاش شده است تا شکاف احتمالی میان تعداد افراد آماده به کار و نیاز بازار کار در آینده پیش‌بینی شود.

برای انجام این تحقیق، پژوهشگران از یک روش علمی به نام «مدل کوهورت» برای برآورد جمعیت در سن کار (۱۵ تا ۶۴ سال) استفاده کرده‌اند. آن‌ها ابتدا جمعیت آینده ایران را با در نظر گرفتن روندهای باروری، نرخ مشارکت نیروی کار و رشد اقتصادی، پیش‌بینی کردند. سپس، با استفاده از داده‌های تاریخی درباره میزان اشتغال و رشد اقتصادی، دو سناریو برای آینده بازار کار ترسیم کرده‌اند: یک سناریوی بدبینانه با رشد اقتصادی ۱ درصدی و یک سناریوی واقع‌بینانه با رشد اقتصادی ۲.۶ درصدی در سال. این سناریوها به پژوهشگران امکان داده‌اند تا میزان عرضه و تقاضای نیروی کار را تا سال ۱۴۳۰ برآورد کنند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که تا سال ۱۴۱۰، همچنان بیکاری در کشور وجود خواهد داشت، اما روند آن کاهشی خواهد بود. در این سال، عرضه و تقاضای نیروی کار برابر می‌شود و از آن به بعد، روند جدیدی آغاز می‌شود که ایران را با کمبود نیروی کار مواجه خواهد کرد.

طبق پیش‌بینی‌ها، در سال ۱۴۳۰ میزان تقاضا برای نیروی کار حدود ۴۰ میلیون نفر خواهد بود، درحالی‌که عرضه نیروی کار در همین سال حدود ۳۰ میلیون نفر برآورد شده است. به این معنا که بازار کار ایران در آن زمان، با کمبود ۱۰ میلیون نفری نیروی کار مواجه خواهد شد. این یافته‌ها نشان می‌دهند که سیاست‌گذاران باید از هم‌اکنون به فکر راهکارهایی برای جبران این کمبود باشند.

به گفته پژوهشگران، سه راهکار اصلی برای مواجهه با این چالش وجود دارد. نخست، افزایش بهره‌وری نیروی کار از طریق بهبود آموزش، ارتقای مهارت‌ها و استفاده از فناوری‌های پیشرفته مانند ربات‌ها و هوش مصنوعی. دوم، جذب نیروی کار خارجی، همان‌طور که بسیاری از کشورها برای جبران کمبود نیروی انسانی خود از این روش استفاده می‌کنند. سوم، افزایش نرخ مشارکت اقتصادی زنان، زیرا نرخ مشارکت زنان در ایران بسیار پایین‌تر از متوسط جهانی است و افزایش آن می‌تواند به تأمین نیروی کار مورد نیاز کمک کند.

اهمیت این پژوهش در آن است که برخلاف تصور رایج درباره بیکاری پایدار در ایران، نشان می‌دهد که در آینده‌ای نه چندان دور، مشکل اصلی بازار کار نه بیکاری، بلکه کمبود نیروی کار خواهد بود. با توجه به اینکه نرخ رشد جمعیت در حال کاهش است و انتظار می‌رود که ایران تا سال ۱۴۳۰ تنها ۱۹ میلیون نفر افزایش جمعیت داشته باشد، این مسئله می‌تواند به یک چالش بزرگ اقتصادی تبدیل شود. بنابراین، سیاست‌های آموزشی، اقتصادی و اجتماعی باید به گونه‌ای تنظیم شوند که بتوانند این تغییرات را مدیریت کنند.

مقاله علمی پژوهشی برگرفته از این تحقیق در فصلنامه پژوهش‌های اقتصادی (رشد و توسعه پایدار)، وابسته به دانشگاه تربیت مدرس، منتشر شده است.